

יש שהגיהו ברישא: "נתערב בדם פסולין או בדם התמצית ישפך לאמה, אומרים לו..." (עיין חזון יחזקאל וחסדי דוד).

סיכום

דם הקרבן שנתערב בדם קדשים פסולים, או דם התמצית – ישפך לאמה. בגמ' נראה שמדאורייתא מותר לזרוק על המזבח, וביארו תוס', שההיתר במקרה זה, וכן בדם קרבן שנתערב בדם חיה, הוא משום שניתן לזרוק "לשם מים". תוס' מסיקים שאפילו רבנן דר"א, שחלקו על היתר "לשם מים" ו"לשם עצים" בדם עולה ובאברי חטאת, מודים בהיתר זה לגבי דברים שאין בהם מצות הקרבה או אכילה (והרא"ש חולק, ולדעתו רק ר"א התיר בתערובת דם חיה). לגבי דם התמצית יש מהראשונים שהתירוהו מדאורייתא מטעם אחר, שלדעתם אין כל איסור לזרוק על המזבח, אפילו הוא

בפני עצמו (תוס' בפסחים). מדרבנן גזרו שהדם המערב ישפך לאמה, כדי שלא יכשירו תערובת שכולה פסולה (תוס') או תערובת שהדם הכשר שבה בטל במיעוטו (רש"י). בדם שנתערב בדם של חולין לא גזרו, כי אינו שכיח (רש"י). בדיעבד, אם עבר ונתן את דם התמצית – כשר, מפני שאיסורו רק מגזירת חכמים, ולדעת המפרש כך הדין אף בדם הפסולים. ברמב"ם משמע שתערובת דם הפסולים פסולה אף בדיעבד, מפני שהחמירו בו חכמים בגזירתם (ר"י קורקוס), או שלדעתו הוא פסול מדאורייתא, ואף הדם הכשר שבו נפסל משום דיחוי (אור שמח).

נתערב הדם בדם בעלי מום – ישפך לאמה מדאורייתא, כי יש איסור לאו על הקרבתו (רש"י), או מפני מיאוסו (שטמ"ק), ואפילו בדיעבד אינו מועיל.

מערכה קפה. פיגול ונותר שנתערבו זה בזה (עח,א-עט,א)

שבילין וד"ה אי אפשר) מפרש שבילילה זו נעשתה בתוך פיו (ואינו מתחייב על כניסת האיסורים לתוך פיו, אלא על בליעתם, ואז כבר היו בלולים), וריש לקיש בא לחדש, שהלעיסה בוללת את האיסורים זה בזה, ולכן אפילו אם שיעורם היה שוה – אחד מהם מתבטל בחברו². שני טעמים לפירושו: האחד, שמלשון ריש לקיש "אי אפשר" וכו' משמע שהוא בא לחדש הנחה מציאותית, שאף על פי שלעיני הרוואה האיסורים נראים כשווים – לאמיתו של דבר יש כאן רוב ומיעוט³. השני, שהקישור של הגמ' להלן לענין "מצוות אין מבטלות זו את זו" מובן יותר על פי פירוש זה, ראה להלן.

תוס' (ד"ה הפיגול) מקשים על רש"י כמה קושיות, ועיקרם, שלדעת תוס' המיעוט המתבטל איננו מצטרף לרוב להיות כמותו ולהשלים את שיעורו. לכן אין לפרש שמכל איסור היה רק כזית ואחד מהם ביטל את חברו, כי על פי תיאורו של רש"י נמצא ששניהם התמעטו מכזית. לפיכך פירשו את הבילילה באופן אחר, שלפני אכילתו בלל שני זיתי נותר עם פיגול, ובלל בנפרד שני זיתי פיגול עם נותר ואכלם (בדברי תוס' מופיעה אוקימתא שלישית, ועל ההבדל ביניהן והיתרונות והקשיים שבכל אחת הרחיב בעל חמדת דניאל).

רבי אלעזר (עט,א) חולק על ריש לקיש, ואומר: "כשם שאין מצוות מבטלות זו את זו – כך אין איסורין מבטלין זו

בסוגייתנו מובאת מחלוקת אמוראים בשאלה האם איסורים המערבים יחד מבטלים זה את זה ברוב. מחלוקת זו בעיקרה נוגעת לכל האיסורים שבתורה, אבל האיסורים שהוזכרו בסוגיה כדוגמא לדיון הם איסורים מפסולי המוקדשים: פיגול, נותר וטמא.

הנפקא מינה שנדונה בסוגיה היא החיוב במלקות למי שאכל את האיסורים המערבים, וברור שאין היתר לכתחילה לאכול מן התערובת. עם זאת, יש למחלוקת זו השלכה מעשית בהלכות איסור והיתר, אם שני איסורים (כגון חלב ודם) נתערבו יחד עם כמות גדולה של היתר, המספיקה לבטל את אחד מהאיסורים בלבד: האם כל אחד משני האיסורים מצטרף אל ההיתר כדי לבטל את חברו?

נעסוק במחלוקת זו בכללה, ונתמקד בעיקר בשאלה האם קיימים דינים מיוחדים בתערובת של איסורי קדשים.

מחלוקת האמוראים

הגמ' מביאה את דברי ריש לקיש: "הפיגול והנותר והטמא¹ שבילין זה בזה ואכלן – פטור, אי אפשר שלא ירבה מין על חברו ויבטלנו".

מפשטות לשון הגמ' נראה שבילילה זו היתה לפני האכילה, וכן משמע מלשון הסוגיה המקבילה בירושלמי (חלה פ"א ה"א): "הפיגול והנותר ששחקן". אולם רש"י (ד"ה

1. זוהי הגרסה לפנינו, וכן גרסו הרבה ראשונים. גרסה אחרת: "פיגול ונותר" בלא "טמא", ראה במסורת הש"ס על מקורותיה. על פי הגרסה בלא "טמא" אפשר שריש לקיש הזכיר פיגול ונותר דווקא, כדי לחדש שאפילו הם, הדומים זה לזה במהותם (שהרי הפיגול הוא תוצאה מן המחשבה בשעת העבודה לעבור על איסור נותר), מבטלים זה את זה.

2. הסיבה לכך: בלעיסה שני הכזיתים מתפרקים ליחידות קטנות, ובכל אחת מהן יש משני הסוגים, במינונים שונים. אם ניח, למשל, שהכזיתים התפרקו לעשר

3. אפשר להסביר זאת אחרת, שריש לקיש מחדש ש"אי אפשר לצמצם", אפילו בידי אדם, ועל כרחו יש פער מסוים בין האיסורים עוד בטרם נכנסו לפיו.

לזה, ולכן אינם מבטלים האחד את השני, אף לא במובן של החפצא. אין כאן הוכחה מוחלטת מדברי הלל (כפי שנובע מפירוש רש"י), אלא סברה יסודית משותפת.⁴

פסק ההלכה

הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין יח,ב) פוסק כדעת רבי אלעזר: "הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן, חייב. אף על פי שריבה מין על חבריו – אינו מבטלו, שאין האיסורין מבטלין זה את זה". בכסף משנה הסביר את הטעם להכרעתו, שרבא הקשה על רב פפא (כך גרסתו, במקום "ריש לקיש"), ותירוצי הגמ' הם "שינויי דחיקי". נימוק זה תמוה, שכן קושיות הגמ' הם לעניין השאלה האם די ברוב על מנת לבטל, אבל בשאלה היסודית האם איסורין מבטלים זה את זה לא הקשו עליו (חק נתן עט,א). טעם אחר להכרעה זו: בירושלמי בחלה (פ"א ה"א) מובאת מחלוקת זו, ושם רבי יוחנן סובר כר' אלעזר, והרי הלכה כר' יוחנן לגבי ריש לקיש (חיבת הקודש).

אולם האור זרוע (בשו"ת סי' תשעט ופסקי עבודה זרה סי' קעו) פוסק כריש לקיש, וטעמו, שר' אלעזר נחשב כתלמיד לגבי ריש לקיש⁵. והוסיף, שאין להתחשב בדעת ר' יוחנן המובאת בירושלמי, מאחר שלא הובאה בבבלי (אולם הרמב"ם הולך כאן כשיטתו הידועה להתחשב גם בירושלמי).

אף בשו"ת הרא"ש (כלל כ סי' ב) הזכיר את שיטת ריש לקיש, ועל פיה פסק שאיסור מצטרף להיתר על מנת לבטל את טעמו של איסור אחר. כך גם נפסק בטור (יו"ד סי' צח) ובשולחן ערוך (שם ס"ט). אך יש שכתבו שפסק זה אינו סותר לרמב"ם: בביטול על ידי רוב ומיעוט – איסורים אינם מבטלים זה את זה, אבל כשיש רוב, אלא שהאיסור נותן טעם – בזה יכול להצטרף איסור אחד לבטל את טעמו של איסור שני⁶.

צירוף נותר ופיגול

במשנה במעילה (יז ע"ב) נאמר, שהפיגול והנותר אינם מצטרפים זה לזה, מפני שהם שני שמות. בגמ' שם אומר רב יהודה בשם שמואל, שהמשנה עוסקת בצירוף לשיעור לטומאת הידים שגזרו חכמים על פיגול ונותר⁷, אבל לעניין אכילתם – מצטרפים, על פי דברי ר' אליעזר, שלמד מן הפסוק "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קדש הוא" (שמות כט, לד): "כל שבקודש פסול – בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו" (ועיין הל' פסולי המוקדשין יח,ג, שלאו

את זו". הראיה שמצוות אינן מבטלות זו את זו היא ממעשהו של הלל הזקן, שהיה כורך פסח מצה ומרור ביחד, ככתוב: "על מצות ומרורים יאכלוהו" (במדבר ט,יא).

כריכת פסח מצה ומרור. הלל הזקן נהג לאכול את קרבן הפסח כשהוא כרוך במצה ומרור, ככתוב: "על מצות ומרורים יאכלוהו", ובכך קיים את כל המצוות הללו יחד. לדעת חכמים החולקים עליו אין כוונת הפסוק צריך לאוכלם ביחד, ויש אומרים שאף עדיף שלא לעשות כך, מפני שכל אחת מן המצוות מונעת מלחוש בשלמות את טעמה של חברתה. הגמרא בפסחים (קטו,א) מכריעה, שיש לאכול את המצה והמרור בנפרד, ולאחר מכן ביחד "זכר למקדש כהלל".

הקשר בין הדברים צריך ביאור: הרי הלל הזקן לא היה בולל את המצוות הללו כגוש אחד, אלא אוכלם כרוכים זה בזה, ומה שייך כאן שיתבטלו? הדברים מיושבים על פי רש"י הנ"ל, שהבליה היא בלעיסתו, וכך היה גם במעשהו של הלל (עמד על כך בקרן אורה). יש מקום להסביר זאת אחרת, על פי דברי מהר"ם חלאוה (פסחים קטו,א) בשם הרמב"ן, בהסבר דעת חכמים החולקים על הלל: "דלאו משום ביטול טעם אתיא לה, אלא משום מעלת המצוות, שתיקנו לעשות כל מצוה בפני עצמה". פירוש: ביטול הטעם שנאמר במצה ומרור, אין פירושו כביטול בשישים, שמחשיב את המין הבטל כמי שאינו במציאות כלל. ביטול באופן זה לא יכול להיות במצה ומרור, שהם מין בשאינו מינו (אך עיין תוס' כאן ד"ה אלא, שחריפות המרור עלולה לבטל לגמרי טעם המצה). הביטול הוא מצד הגברא: במצה ומרור יש עניין מיוחד שהאוכלם יחוש טעם מצה כמות שהיא וטעם מרור כמות שהוא, ואם יאכל אדם מצה המעורבת במאכל אחר, והוא מרגיש שיש פה גם מצה אבל בסך הכל אינו יכול לטעום בה טעם מצה כמות שהיא – לא יצא ידי חובתו (עיין משנה ברורה סי' תעה ס"ק כט). הלל הזקן, שהתקין לכתחילה לאוכלם יחד, סבר שמצוות אינן מפריעות זו לתחושתה של זו, ואין סתירה וניגוד ביניהן, מאחר ששתיהן באות לזכר יציאת מצרים, והכל הוא אותו ענין. ועל פי רעיון זה אומר ר' אלעזר שגם איסורין אינם מתנגדים זה

5. לשון האור זרוע: "ואע"ג דפליגא דר' אלעזר אדר' שמעון בן לקיש – אדרשב"ל סמכינו, דר' תלמיד הוא כלפי רשב"ל", ועיין זבחים ה,א, יומא ט,ב, מנחות צג,ב.

6. פרי מגדים, פתיחה לשער התערבות, ח"ג פ"ה ד"ה באופן, ועיין גם פתחי תשובה סי' צח סק"י.

7. בהתאם להקשר במשניות שם, שעוסקות בצירוף לשיעור טומאה.

4. לפי שתי דרכים אלו, הן של רש"י והן הנלמדת מדברי מהר"ם חלאוה, אין סתירה מדברי רבנן החולקים על הלל לדברי ר' אלעזר: אפשר שבמצה ומרור חששו לביטול הטעם, אבל לא במובן של ביטול ברוב וביטול המציאות של החפצא של מצה, אלא במובן של הפרעה לקיום הדין של טעם מצה (ועיין רמב"ן במלחמות ה' סוף פסחים, שלמד מן הסוגיה כאן שגם רבנן דהלל מודים שמצוות אינן מבטלות זו את זו).

לאיסור פיגול ולאיסור נותר? אכן, רש"י שם (ד"ה אבל) פירש שהצירוף גם לענין האיסור הפרטי של פיגול ונותר (וכתב שאם הרוב פיגול – הנותר מצטרף לו, ואם הרוב נותר – הפיגול מצטרף לו, ואם שוים הם – ילקה על איזה מהם שיתרו בו).

גם תוס' בכריתות (שם) פירשו שהפיגול והנותר מצטרפים זה לזה למלקות (אך לא לכרת וקרבן). והוסיפו, ש"אם יפלו לקדרה אחת – מצטרפין לתת טעם, דהא שם אחד הוא, דליכא אלא חד לאו אתרווייהו". לא זו בלבד שאינם מצטרפים להיתר שבקדרה לבטל זה את זה, אם יש בהיתר נ"ט פעמים כנגד כל אחד מהם, אלא אפילו מצטרפים זה לזה, וההיתר צריך להיות ס' פעמים כנגד שניהם. בפשטות, לדעתם סוגיה זו במעילה חולקת על ריש לקיש, הסובר שפיגול ונותר מבטלים זה את זה אפילו לענין המלקות¹¹.

הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין יח,יא) פוסק: "והפיגול והנותר מצטרפין זה עם זה לכזית", ומהקשר הדברים (עיין בהל' י) משתמע שהדברים אמורים אף לענין מלקות וכרת, וכן כתב בפירושו המשנה (מעילה ד,ה): "אם אכל כזית מפיגול ונותר – מצטרפין וחייב כרת"¹². לדעתו צריך לומר שהמשנה בכריתות "משני מינין פטור" לא מתכוונת לכל הדוגמאות שנשנו לעיל.

סיכום

לדעת ריש לקיש איסורין מבטלים ברוב זה את זה, כשם שהיתר מבטל את האיסור, ור' אלעזר חולק. אף להלכה נחלקו ראשונים: הרמב"ם פסק כר' אלעזר, על פי שיטת רבי יוחנן בירושלמי הסובר כמותו, והאור זרוע פסק כריש לקיש. בשולחן ערוך פסק שאיסור מצטרף להיתר על מנת לבטל טעמו של איסור אחר, ויש שהסבירו שאף הרמב"ם מודה לכך (פמ"ג).

בגמ' במעילה נאמר שפיגול ונותר מצטרפים ומשלימים זה את שיעורו של זה לענין איסור אכילתם, מפני שאיסורם נלמד מפסוק משותף; ולכאורה לפי זה אין מקום שיבטלו זה את זה. בראשונים נאמרו על כך דעות שונות: יש אומרים שהצירוף הוא כשלא ערבב אותם (תירוץ ראשון בתוס'); ויש אומרים שהצירוף הוא לענין האיסור הכללי על אכילת

זה הוא המקור לאזהרה על פיגול). ומכיוון שיש לאו כללי על כל פסולי המוקדשין – הרי הם כשם אחד⁸.

לכאורה סוגיה זו סותרת לדברי ריש לקיש, שפיגול ונותר מבטלים זה את זה: אם הם נחשבים כשם אחד, וכל אחד מצטרף לחברו, כיצד יבטלו האחד את השני? על כך עונים תוס' (סוף ד"ה הפיגול) שתי תשובות: האחת, שהסוגיה שם עוסקת בפיגול ונותר שלא נתערבו, ולכן אינם מתבטלים (וכגון שאכלם בזה אחר זה, ובתוך כדי אכילת פרס, וכך נצטרפו). אבל כשנתערבו – בטלו (וכן כתב הר"ש בערלה פ"ב מ"י). הסבר זה מיישב את הסתירה המעשית בין שתי ההלכות הללו, אבל לכאורה אינו מיישב את הסתירה מבחינה מהותית, כיצד איסורים הנחשבים כשם אחד מבטלים האחד את רעהו?

תשובה נוספת עונים תוס': הצירוף האמור שם, אין פירושו שעל ידי צירוף הנותר יחשב הנותר כפיגול וילקה עליו משום פיגול. הצירוף הוא לענין שיעבור על הלאו הכללי בפסולי המוקדשין, "לא יאכל כי קדש הוא", לאו שגם אין בו מלקות, מפני שהוא "לאו שבכללות"¹⁰. ולענין הלאו הפרטי של פיגול ונותר, כשיתרו בו משום איסורים אלה, כל אחד מהם מבטל את חברו. כלומר, כאשר אנו מתבוננים האם יש לפנינו איסור "כל שבקדש פסול" – אכן הם מצטרפים, אבל כאשר אנו מתבוננים האם יש כאן פיגול, והאם יש כאן נותר – בזה יש התנגשות וביטול ביניהם.

על פי דבריהם מתברר שהפיגול והנותר לא מצטרפים לענין כרת וחטאת, שהרי חומרה מיוחדת זו נאמרה רק בהם ולא בשאר פסולי המוקדשין. ראייה לשיטתם מהמשנה בכריתות (פ"ג מ"ב): "אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחד – חייב על כל אחד ואחד. זה חומר במינין הרבה ממין אחד; וחומר במין אחד ממינין הרבה: שאם אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית, ממין אחד – חייב, משני מינין – פטור". משתמע ש"שני מינין" מכל הרשימה שלעיל אינם מצטרפים לכרת וחטאת, אף לא נותר ופיגול (תוס' כריתות יא,ב ד"ה שאם אכל).

יש קושי בתשובה זו: מדוע, אם כן, הוצרך שמואל לומר שהצירוף האמור במשנה שם הוא לטומאת ידים בלבד? הלא יכול היה להעמידו גם לענין אכילה, שאינם מצטרפים

8. בירושלמי (פסחים פ"י ה"ז) נאמר אחרת, שפיגול ונותר מצטרפים זה לזה לטמא את הידים, ומסתבר שהוא חולק על הבלבי בפירוש המשנה במעילה, וסובר שפיגול ונותר אינם מצטרפים זה לזה לענין אכילה, כמשתמע מדברי ריש לקיש כאן (נועם ירושלמי חלה פ"א ה"א).

9. הקושיה לאור דברי הר"ן הידועים (נדרים נב,א), שהדמיון בין שני דברים מונע ביטול ביניהם.

10. בגמ' בפסחים כד, נאמר שלא זו היא לאו שבכללות, שאין לוקים עליו. תוס' שם (ד"ה הא) מתקשים במשנה במכות פ"ג מ"ב, שמונה את הנותר והפיגול בין האיסורים שלוקים עליהם, ומתריצים, שהפסוק עוסק בפירוש בנותר, "ושרפת את הנותר באש לא יאכל", ואזהרת הפיגול נלמדת מגזרה שוה, ואילו שאר פסולי המוקדשין, שנלמדים מן ההכללה "כי קדש הוא", אין לוקים עליהם (ועיין גם תוס' במכות יח,ב ד"ה כל). לעומתם, הרמב"ם (הל' פסוה"ק יח,ז) מביא דרשה זו של "כל שבקדש פסול" כמקור לאזהרה על נותר ופיגול, ועיין שם הל' ג, שאת שאר פסולי

11. בדוחק יש לומר, שהצירוף למלקות הוא רק כשיתרו בו מהלאו הכללי של "לא יאכל כי קדש הוא", אבל אם יתרו מהלאו הפרטי של נותר או פיגול – לא יצטרפו, ואף יבטלו זה את זה.

12. לשיטתו על הקשר בין נותר ופיגול עיין גם לעיל מערכה קכט, ובמובא שם מספר המצוות.

סובר שהם מצטרפים אף לעניין כרת וחטאת (וכן משמע ברש"י). תוס' בכריתות אף כותבים שפיגול ונותר מצטרפים זה לזה כשנתערבו בקדירה, ונראה שלדעתם הסוגיה במעילה חולקת על ריש לקיש.

פסולי המוקדשין, ולא לעניין האיסור המיוחד של נותר ופיגול, ולכן הצירוף לא גורר עונש מלקות וכרת וחטאת (תירוץ שני בתוס'). תוס' בכריתות סוברים שפיגול ונותר מצטרפים למלקות, אך לא לכרת וחטאת, ואילו הרמב"ם

מערכה קפו. טבילת כלי שיש בו משקים (עח,ב-עט,א)

כשיטת משנתנו, ועל כל פנים במין בשאינו מינו, כגון יין לבן במים. על שיטת הרמב"ם ביין לבן ראה להלן.

ב. רוק

הגמ' מביאה את המשנה במקוואות הנ"ל בנוסח: "דלי שהוא מלא רוקין והטבילו – כאילו לא טבל"¹. טעם הדבר, מפני שהרוק סמיך וחוצץ בפני מי המקוה (רש"י). "מלא" האמור כאן אינו בדווקא, שהרי מוכח מן המשנה (מן ההשוואה למי חטאת שבסיפא) שאפילו כאשר רוב הדלי מים ומיעוטו רוק – אין זה מועיל לטהר. לפיכך פירש רש"י, שנקטה המשנה "מלא" אגב מי רגלים, בהם יש חידוש בדבר, שאפילו כאשר הדלי מלא מהם – ניתן לטהרו (לפי גרסת רש"י, כדלהלן).

יש לשאול: הרי הרוק נמנה (במכשירין פ"ו מ"ה) עם "תולדות המים", וראוי שייטהר בהשקה, ומה בכך שהוא סמיך? נראה שטעם הדבר, שההשקה מועילה מפני שהמים המתחברים למקוה הם כחלק ממנו, ואם הם ניכרים לעצמם – אינם בטלים לו, אף על פי שהם מים. גדולה מזו כתב הריטב"א (מכות ד,א), שחבית ובה מים מתוקים שנפלה לים שמימיו מלוחים – אין השקה מועילה למים הללו: "לא אמרו שהשאובין או הטמאים נכשרים במקוה אלא במקוה דוקא, או בנהרות שמימיהם אינן מלוחים, ומתערבים מיד ואינן ניכרים כלל"².

ג. מי רגלים

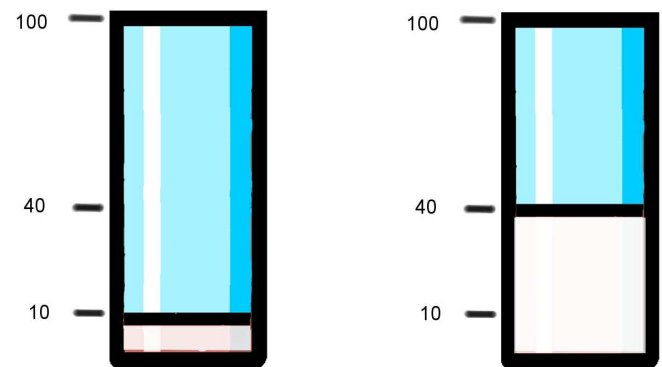
לשון המשנה: "מלא מי רגלים – רואים אותם כאילו הם מים", כלומר, שהדלי טהור אפילו כאשר הדלי מלא מהם. כך גרסת רש"י, ופירש טעם הדבר, שלמרות שמראיהם שונה מעט ממראה המים – הם סוג של מים (עיין מכשירין פ"ו מ"ה): "תולדות למים: היוצא מן העין... מן הפה, מי רגלים..."

תוס' (ד"ה הא דרביה) מרבים להקשות על רש"י, כדלהלן, וגורסים אחרת במשנה: "רואים אותם כאילו הם יין". לדעתם, מי רגלים אינם מין מים³, אלא רק דומים להם בצבעם, ולכן אין ההשקה מועילה להם אלא אם כן יתבטלו,

כלי טמא שיש בו מים – ניתן להטבילו עם המים שבו, והם מצטרפים למי המקוה ונטהרים עם הכלי (ביצה פ"ב מ"ג; מקוואות פ"י מ"ו). הסוגיה עוסקת בהטבלת כלי שיש בו משקים מסוגים אחרים, ודנה האם משקים אלה מהווים חציצה בפני מי המקוה ומונעים את טהרת הכלי. הנושא נדון במשנה במקוואות (שם), והגמ' דנה בה ומבארת אותה בהשוואה לברייתא אחרת העוסקת באותו נושא. יש לברר את החילוקים בין סוגי המשקאות השונים וטעמיהם.

א. יין לבן וחלב

בברייתא נחלקו תנאים באופן השקתם: דעת תנא קמא שאם יש בדלי רוב מים – עלתה להם ההשקה, ור' יהודה סובר ש"רואין אותן כאילו הן יין", ולא תעלה להם השקה עד שיהיו בכמות קטנה כזו, שאם היו יין – לא היתה לתערובת בדלי מראה יין.

חלב לדעת רבי יהודה – "רואין". נקטנו בשיעור 10% "לשבר את האוזן", ולדיון נרחב בהגדרת הכמות הנדרשת לביטול המראה ראה מערכה קפב.

חלב לדעת תנא קמא – די ברוב מים.

הגמ' מבארת שמחלוקת זו היא סביב עיקר דין "רואין", האם בתערובת נוזלים שצבעם דומה אנו רואים את המיעוט כאילו היה בעל צבע בולט, ובוחנים אם לפי היחס הכמותי בינו לבין הרוב היה צבעו דוהה. על פי זה, הכרעת ההלכה בשאלה זו תלויה בדין "רואין" בכללו, וכפי שנתבאר במערכה קפג – לרוב הראשונים אכן אומרים "רואין",

3. כמבואר בברייתא (עט,ב) על חרסן של זב וזבה, ששטיפתו במי רגלים אינה מועילה לו, משום "מין במינו אינו בטל", ואילו שטיפתו במים מועילה, וראה להלן הערה 7.

1. אך במשניות לפנינו הנוסח "מלא משקין".

2. כיוצא בזה סוברים בית שמאי (במקוואות שם) שאין להשיק מים חמים בצוננים או יפים ברעים, ופירש הרמב"ם שהטעם הוא שאינם ממש כמי המקוה ולכן אינם נעשים חלק ממנו.